

RAADSVORSTEL GEMEENTE SOEST

Portefeuillehouder:

Rob Metz

Zaaknummer:

1302549

Onderwerp:

Deelname experiment nieuw stembiljet bij gemeenteraadsverkiezingen 18 maart 2026

Openbaar

Is geheimhouding aan de orde?

Nee

Voorgesteld raadsbesluit

In te stemmen met deelname aan een experiment van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) met een nieuw stembiljet tijdens de Gemeenteraadsverkiezingen 2026.

Samenvatting

Het doel van dit experiment is om zichtbaar te maken hoe een nieuw model stembiljet in de praktijk werkt. Voor kiezers, stembureauleden, gemeenten en leveranciers van verkiezingsmaterialen. Tijdens het experiment vindt er net als bij de vorige verkiezing onderzoek plaats onder kiezers, stembureauleden en het verkiezingsteam. De onderzoeksresultaten worden vergeleken met die van het onderzoek dat is uitgevoerd tijdens de Europees Parlementsverkiezing in 2024. Het experiment zal plaatsvinden tijdens de Gemeenteraadsverkiezing in 2026.

Aanleiding

Het ministerie van BZK werkt aan de ontwikkeling van een nieuw model stembiljet. Dit is nodig, omdat het huidige stembiljet te groot is en daardoor zowel voor de stembureauleden als voor veel kiezers lastig te lezen en te hanteren.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) en de Kiesraad vragen al geruime tijd om de ontwikkeling van een nieuw stembiljet dat makkelijker en sneller te tellen is en dat eenvoudiger is in gebruik, in combinatie met hulpmiddelen zoals de stemmal voor blinde en slechtziende kiezers.

Na een eerste positieve evaluatie is besloten om door te experimenteren met het nieuwe stembiljet en verder te onderzoeken hoe het nieuwe stembiljet door de kiezer wordt ontvangen. Vanuit de VNG is er een oproep gedaan aan gemeenten om deel te nemen aan het experiment met dit nieuwe stembiljet. Vanuit Soest zien wij kansen voor onze inwoners om stemmen te vergemakkelijken. Het experiment zal plaatsvinden tijdens de Gemeenteraadsverkiezing in 2026.

De kiezer stemt door middel van het inkleuren van een stemvakje voor de partij (bovenste helft van het stembiljet) en een tweede stemvakje voor een kandidaat van die partij (onderste helft stembiljet). Ook vindt er net als bij de vorige verkiezing onderzoek plaats onder kiezers, stembureauleden en het verkiezingsteam. De onderzoeksresultaten worden vergeleken met die van het onderzoek dat is uitgevoerd tijdens de Europees Parlementsverkiezing in 2024.

Beoogd resultaat

Doordat het stembiljet tijdens het experiment kleiner is dan het huidige stembiljet is het voor kiezers makkelijker te hanteren in het stemhokje. Ook voor stembureauleden wordt hun werk makkelijker door het nieuwe stembiljet.

Argumenten

1.1 *Het huidige stembiljet is te groot*

Er is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten al lang gevraagd om een nieuw stembiljet, aangezien de huidige biljetten enorm groot zijn en zeer lastig te tellen. Het ontwikkelde biljet is:

- Eenvoudiger te hanteren door de kiezer;
- Eenvoudiger te tellen, waardoor er minder kans op telfouten zijn;
- Beter te combineren met hulpmiddelen voor blinde en slechtziende kiezers;
- Geschikt om in de toekomst elektronisch te tellen.

1.2. *Kiezers, stembureaulieden en tellers zijn positief*

Uit de evaluatie bij de Europees Parlementsverkiezing blijkt dat kiezers en stembureaulieden het stembiljet als makkelijker ervaren, en de tellers vinden dat het nieuwe biljet makkelijker te tellen is.

1.4. *De rechten van de kiezers zijn geborgd*

De wetgever heeft in de 'Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten' in artikel 4 van deze wet de bescherming vastgelegd dat de experimenten altijd moeten voldoen aan de vereisten die verkiezingen met zich meebrengen:

- Het mag geen afbreuk doen aan het geheime karakter van de stemming;
- De transparantie, controleerbaarheid en betrouwbaarheid van de verkiezing mag niet worden verminderd.

Hiermee blijven de rechten van kiezers minimaal zo goed beschermd als bij verkiezingen met het huidige stembiljet.

1.7 *Het stembiljet is beter te gebruiken in combinatie met een hulpmiddel zoals de stemmal voor blinde en slechtziende kiezers.*

Bij het nieuwe stembiljet hoort een stemmal die in de toekomst voor elke verkiezing opnieuw gebruikt kan worden. Indien er wijzigingen zijn in het aantal partijen of kandidaten, dan is de stemmal aanpasbaar door de gemeente zelf. Het formaat van het stembiljet blijft namelijk elke verkiezing A3. Dit is met het huidige stembiljet niet mogelijk, omdat het formaat van het stembiljet elke verkiezing verschilt door het aantal partijen die meedoen. De aanschaf van een nieuwe stemmal die past op het huidige stembiljet is ongeveer € 6000.- voor twee stembureaus. Deze kosten komen te vervallen bij het nieuwe stembiljet. Mindervalide kiezers zijn enthousiast over de nieuwe stemmal en beoordelen deze als 'handig' of 'heel handig'.

1.6 *De raad moet toestemming geven.*

De 'Tijdelijke Experimentwet nieuwe stembiljetten' bevat de bepaling dat de minister na instemming van de gemeenteraad, een gemeente kan aanwijzen waar wordt geëxperimenteerd. Dit betekent dus dat de gemeenteraad ongeacht om welke verkiezing het gaat, met uitzondering van de leden van de Eerste Kamer, toestemming moet geven voor deelname aan een experiment in de

eigen gemeente.

Kanttekeningen

1.1 Iets meer ongeldige stemmen

Tijdens het eerste experiment zijn er meer ongeldige stemmen uitgebracht. 0,74% van de stemmen was ongeldig. Met het huidige stembiljet worden slechts 0,16% ongeldige stemmen uitgebracht. Uit de analyse van de redenen van ongeldigheid blijkt dat met name het selecteren van een niet bestaand kandidaatsnummer en het selecteren van een kandidaatsnummer zonder het inkleuren van een stemvakje voor de partij, zorgde voor de meeste fouten.

Het ministerie BK past het nieuwe stembiljet aan om het aantal ongeldige stemmen terug te brengen en test dit uitgebreid onder verschillende groepen.

Het gaat om de volgende aanpassingen:

- Communicatie en voorlichting over het gebruik van de kandidatenlijst in het stemhokje wordt aangescherpt en opnieuw getest;
- Communicatie en voorlichting voorafgaand aan de verkiezingen wordt op basis van de evaluatie verbeterd. Er komt met name meer uitleg over het stemmen op een 'te hoog' kandidaat nummer. Uit de evaluatie bleek dat er veel ongeldige stemmen op een 'te hoog' nummer plaatsvonden, waar geen kandidaat van de betreffende partij op te kiezen was.
- De stembureau instructie wordt gewijzigd. Hierdoor kunnen stembureauleden de kiezer beter informeren over de geldigheid van de stem.
- Er wordt een communicatiestrategie opgesteld met de deelnemende gemeenten en er komen communicatiemiddelen ter beschikking;
- Het ministerie stelt trainingsmateriaal ter beschikking om stembureauleden extra op te leiden.

1.2 Op het nieuwe stembiljet staan alleen kandidaatnummers.

De namen van de kandidaten staan in het Overzicht van kandidaten. Er ligt een kalendermodel van het Overzicht van kandidaten in het stemhokje. In dit boekje staat elke lijst (inclusief partijlogo) en de namen van alle kandidaten op die lijst.

Zo hebben de kiezers nog altijd de namen van de kandidaten overzichtelijk bij de hand in het stemhokje. Dit verandert dus niet. Kiezers krijgen het overzicht van kandidaten ook thuisgestuurd, zodat ze vooraf ook alvast het juiste nummer van de kandidaat zouden kunnen opzoeken.

Kosten, baten, dekking

Kosten

Er worden extra kosten gemaakt bovenop de begroting. De extra kosten worden gemaakt voor het opstellen en uitvoeren van een communicatieplan. Exacte kosten zijn nog niet bekend.

Baten

De extra kosten van het experiment worden volledig vergoed door het ministerie van BZK vanuit het gemeentefonds.

Dekking

n.v.t.

Aanpak

Na het besluit van de gemeenteraad om deel te nemen aan het experiment, zal de minister van BZK de gemeente Soest aanwijzen als experimenteergemeente.

De projectleider van de verkiezingen zorgt via het ministerie van BZK voor het aanwijsbesluit en de deelname aan het experiment met het nieuwe stembiljet bij de Gemeenteraadsverkiezingen 2026.

Communicatie

Bij de verkiezing in Soest wordt alleen het nieuwe stembiljet gebruikt. Inwoners krijgen hierover duidelijke informatie via kranten, sociale media en oefensessies met papieren materiaal in bibliotheek, buurthuis of verzorgingshuis. Het ministerie van BZK helpt de gemeente hierbij. Uit de eerdere proef bleek dat 90% van de kiezers op de hoogte was.

(Uitkomsten) advies en inspraak

n.v.t.

Wettelijke grondslag en/of kader:

De wetgever heeft de 'Tijdelijke experimenten nieuwe stembiljetten' in de wet vastgelegd.

Beleidsvaluatie

De onderzoeksresultaten worden vergeleken door minister van BZK met het onderzoek dat is uitgevoerd tijdens de Europees Parlementsverkiezing in 2024

Referendum

Ondertekening

Soest, 30-09-2025

Burgemeester en wethouders van Soest,
De secretaris, de burgemeester

Leontine Vermond

Rob Metz